
наукових революцій а таких мультидисциплінарних науках, до яких належить туризм (рис. 2). На думку Л. Бутовського [6], ми перебуваємо на перших етапах інтегрування туристичних дисциплін (шлях “знизу”) й існує потреба нових підходів у теоретизації знання (шлях “зверху”), щоб автономізувати туризм як окрему науку.

Кожна з представлених моделей формування єдиної науки про туризм має свої переваги і недоліки. Але вони демонструють основні підходи до формування туристологічної науки. Необхідною є подальша інвентаризація теоретико-методологічного матеріалу туристичних дисциплін, розбудова теоретичної надбудови (теорії, концепти) та долучення до інноваційних підходів у формуванні теоретичного знання. Цей шлях трудомісткий і потребує як організаторів, так і виконавців майбутньої науки про туризм.

Література:

1. Герасименко В. Г. Теорія туризму як складова туристології. – Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Вип. 2(42). – С.173-180.
2. Зорин И. В. Туристика: Монография / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – Москва: Советский спорт, 2001. – 288 с.
3. Квартальнов В.А. Туризм: Учебник. – Москва: Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
4. Туризмологія (теорія туризму). Навчально-методичний посібник зі спецкурсу / В. С. Пазенок, В. К. Федорченко, О. А. Кручек, І. М. Мініч. – Київ: КУТЕП, 2010. – 70 с.
5. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек, Т. А. Дьорова, О. О. Любіцева, М. П. Мальська та ін. – Київ: ВЦ Академія, 2013. – 368 с.
6. Butowski L. Turystyka jako dyscyplina nauki (artykul dyskusyjny) / Leszek Butowski. – Turyzm. – 2011. – N 21/1–2. – S. 17-24.
7. Turystyka / Red. nauk. Włodzimierz Kurek. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007. – 542 s.

Юрій СТАДНИЦЬКИЙ

Політехніка Свєнтокишинська (Польща)

ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Оптимальне рішення щодо місця виробництва є суттєвим, інколи й визначальним, чинником його ефективності. Така ситуація є наслідком просторових відмінностей у витратах на виробництво блага у певному обсязі та у витратах, пов'язаних з переміщенням блага. Основний недолік теоретичних підходів до проблеми оптимального розміщення виробництва полягає у відсутності системного підходу щодо врахування в аналізі потенційних ринків збуту (ПРЗ). Орієнтація при обґрунтуванні оптимального розміщення виробництва лише на якийсь окремий варіант ринку збуту (а орієнтація на якийсь варіант ринку збуту необхідна, як з погляду врахування витрат на переміщення блага з місця виробництва до місць споживання, так і з погляду виробничої потужності, оскільки від неї залежать одиничні витрати виробництва) є помилковою, оскільки не враховує багато інших конкурентних варіантів. Наприклад, якщо у регіоні є три ринки збуту М1, М2 і М3 з попитом, відповідно, D1, D2 і D3, то орієнтація при розміщенні на ринок М1 дозволяє знайти серед привабливих місць виробництва (ПМВ) локально оптимальне місце (ЛОМ) Р1 за критерієм мінімуму сумарних витрат виробництва блага у розмірі попиту ринку збуту М1 (D1) та витрат, пов'язаних з переміщенням благ з кожного відповідного ПМВ до ринку збуту М1. Але якщо при обґрунтуванні розміщення орієнтація відбувається, наприклад, на всі три ринки збуту разом (М1, М2 і М3), то локально оптимальним місцем може стати якесь інше місце Р7 з переліку ПМВ, яке виявиться найкращим за критерієм мінімальних сумарних витрат на виробництво блага в обсязі сумарного попиту цих трьох ринків збуту, та витрат, пов'язаних з переміщенням благ з кожного ПМВ до цих ринків збуту у розмірі попиту відповідного ринку.

За цих умов щодо ринку збуту М1 виникає конфлікт між локально оптимальними

місцями (ЛОМ) P1 і P7. Не системний підхід до аналізу ПРЗ при обґрунтуванні розміщення виробництва може не дати правильного результату, оскільки і місце P7 не буде гарантовано найкращим для розміщення, бо навіть у такій нескладній ситуації є багато інших варіантів орієнтації на ринки збуту при обґрунтуванні розміщення виробництва (табл. 1).

Таблиця 1

Варіанти ринків збуту (ВРЗ) та локально оптимальних місць (ЛОМ)

ВРЗ, (1, k)	ПРЗ, m			ЛОМ
	1	2	3	
1	+	-	-	P1
2	-	+	-	P2
3	-	-	+	P3
4	+	+	-	P4
5	+	-	+	P5
6	-	+	+	P6
7	+	+	+	P7

ЛОМ не можуть порівнюватися між собою безпосередньо, оскільки їхній вибір зумовлений орієнтацією на різні ПРЗ. При системному підході, який є методологічно правильним, порівнюватися будуть варіанти поєднань ЛОМ, сумарна виробнича потужність яких рівна загальному (системному) попиту. При трьох ПРЗ буде 5 варіантів поєднань ЛОМ (1 варіант, що передбачає розміщення виробництва у трьох місцях, 1 варіант, що передбачає розміщення виробництва в одному місці, 3 варіанти, що передбачають розміщення виробництва у двох місцях), які утворюють конкуруючі між собою варіанти системно оптимальних місць (СОМ) розміщення виробництва (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика конкуруючих варіантів СОМ

Варіанти СОМ, i	ЛОМ варіанту СОМ	Попит варіанту СОМ
СОМ1	P1+P2+P3	D1+D2+D3
СОМ2	P4+P3	(D1+D2)+D3
СОМ3	P5+P2	(D1+D3)+D2
СОМ4	P6+P1	D1+(D2+D3)
СОМ5	P7	(D1+D2+D3)

Варіант поєднань ЛОМ з мінімальними загальними витратами буде оптимальним і ЛОМ цього варіанту є системно оптимальними місцями (СОМ), в яких варто розміщувати виробництва з відповідною потужністю.

У цілому, наш підхід до обґрунтування оптимального розміщення виробництва та його оптимальної потужності передбачає послідовність дій, наведену в таблиці 3.

Таблиця 3

Послідовність дій при обґрунтуванні оптимального розміщення виробництва

№	Зміст дії
1	Визначаємось з благом, розміщення виробництва якого обґрунтовуватиметься
2	Ідентифікуємо тип простору можливого розміщення (ПМП) виробництва блага
3	Формуємо перелік потенційних ринків збуту (ПРЗ) блага і оцінюємо попит кожного з них
4	Формуємо з урахуванням ПРЗ перелік варіантів ринків збуту (ВРЗ) і оцінюємо попит кожного з них
5	Формуємо з урахуванням ВРЗ перелік потенційних варіантів виробництва (ПВВ) і встановлюємо виробничу потужність кожного з них
6	Формуємо перелік можливих технологій виробництва блага
7	Виявляємо чинники розміщення виробництва сторони «виробництво блага»
8	Формуємо список привабливих місць виробництва (ПМВ) блага
9	Визначаємо для кожного ПВВ локально оптимальне місце (ЛОМ) виробництва з переліку ПМВ
10	Формуємо на основі ЛОМ перелік конкуруючих варіантів системно оптимальних місць (СОМ) розміщення виробництва
11	Визначаємо для кожного конкуруючого варіанту СОМ загальні витрати
12	Ідентифікуємо за критерієм мінімальних загальних витрат оптимальний варіант СОМ